

Współpraca NATO i Unii Europejskiej w obliczu zagrożeń hybrydowych, ze szczególnym uwzględnieniem terroryzmu

Aleksander Ksawery Olech

11.12.2020

Analiza w skrócie:

- Współpraca Unii Europejskiej oraz Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego jest kluczowa w przeciwdziałaniu zagrożeniom hybrydowym i powinna być priorytetem w ramach utrzymywanej współpracy na rzecz bezpieczeństwa.
- Podjęcie wspólnych misji międzynarodowych umożliwiłoby skuteczne przeciwdziałanie zagrożeniom terrorystycznym, jeszcze poza Europą.
- Ważne jest, aby misje NATO i UE były realizowane w porozumieniu, zwłaszcza w regionie Afryki Środkowej oraz Północnej.
- UE i NATO posiadają instrumenty do prowadzenia wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony. Zwłaszcza wschodniej flanki NATO w Europie.

Współcześnie NATO i UE mają zbliżone interesy i stawiają czoła tym samym wyzwaniom, współpracując w zakresie zarządzania kryzysowego, rozwoju zdolności wojskowych, politycznych i gospodarczych, a także wspierają wspólnych partnerów w Europie Wschodniej i Południowej. Stosunki między NATO a UE zostały zinstytucjonalizowane na początku XXI wieku na podstawie działań podjętych w latach 90. XX wieku, mających na celu promowanie większej odpowiedzialności Europy w sprawach obronnych. Kluczowa była deklaracja NATO – UE z 2002 roku w sprawie Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony, która zapewniała współpracę w zakresie planowania NATO i operacji wojskowych UE. Następnie w 2010 roku nawiązano strategiczne partnerstwo, zaś w 2016 roku nakreślono wspólną koncepcję działań w obliczu wyzwań w regionach napięć i konfliktów obejmującą również zwalczanie zagrożeń hybrydowych. W 2018 roku obie organizacje uzgodniły we wspólnej deklaracji, że skupią się na szybkich postępach w obszarach rozwoju mobilności wojskowej oraz przeciwdziałania terroryzmowi, zagrożeniom chemicznym, biologicznym, radiologicznym i jądrowym. Zdecydowano również o podjęciu wspólnych wysiłków w celu rozwinięcia europejskich zdolności bojowych.

Walka UE i NATO z zagrożeniami hybrydowymi jest prowadzona w dość szerokim obszarze: od zwalczania kampanii dezinformacyjnych, po rozpoznawanie kryzysów lub konfliktów (również o charakterze zbrojnym) i przeciwdziałanie im. Ostatecznie w 2018 roku Rada UE i Rada Północnoatlantycka zatwierdziły wspólny zestaw

74 konkretnych działań na rzecz bezpieczeństwa, z których aż 20 dotyczy zwalczania zagrożeń hybrydowych¹.

W ostatnich latach trudne relacje z Federacją Rosyjską, niestabilność na Morzu Śródziemnym i napływ migrantów z Bliskiego Wschodu i Afryki, konflikty w Afryce Północnej, oraz spór Grecji i Turcji, postawiły przed Unią Europejską i Organizacją Traktatu Północnoatlantyckiego nowe wyzwania, w wyniku których zacieśniły i pogłębiły one współpracę w zakresie zwalczania zagrożeń hybrydowych, wzmacniania obrony regionalnej i przeciwdziałania terroryzmowi, a także podjęły działania na rzecz harmonizacji swoich celów politycznych i strategicznych.

W obecnej sytuacji, w obliczu zarówno starych, jak i nowych wyzwań, współpraca między Unią Europejską a Organizacją Traktatu Północnoatlantyckiego pozostaje kluczowa. **Bezpieczeństwo UE i NATO są ze sobą powiązane.** Państwa członkowskie wspólnie mogą efektywnie wykorzystywać szeroki wachlarz narzędzi i zasobów, aby sprostać wyzwaniom i zwiększyć bezpieczeństwo obywateli. **Współpraca UE – NATO stanowi integralny filar prac UE zmierzających do wzmocnienia europejskiego potencjału bezpieczeństwa i obrony.** Partnerstwo między obiema organizacjami wzmacnia więź transatlantycką, a kolejne inicjatywy obronne UE będą przyczyniać się do równomiernego zaangażowania militarnego w Europie, odciążając siły NATO na kontynencie.

Obecnie istnieje osiem kluczowych obszarów, które należy rozwijać w ramach współpracy UE i NATO:

- przeciwdziałanie zagrożeniom hybrydowym,
- współpraca operacyjna – zwłaszcza na morzu w obliczu zwiększonej migracji,
- bezpieczeństwo w cyberprzestrzeni,
- zdolności obronne,
- przemysł zbrojeniowy,
- badania naukowe dot. bezpieczeństwa, technologii i stosunków mnd.

¹ Third progress report on the implementation of the common set of proposals endorsed by NATO and EU Councils on 6 December 2016 and 5 December 2017. 31 Maja 2018 roku.

- wspólne ćwiczenia i szkolenia wojskowe
- udzielanie wsparcia w postaci szkoleń i wspólnych kursów dla państw, które chciałyby dołączyć do NATO i UE, w celu budowania partnerstwa i wzmocnienia potencjału bezpieczeństwa na południu i wschodzie Europy.

Współpraca opiera się na ustalonych normach i dobrych praktykach, którym przyświecają zasady takie jak: otwartość, transparentność, stały kontakt oraz wzajemność, przy pełnym poszanowaniu autonomii decyzyjnej i procedur obu organizacji oraz podtrzymywaniu charakteru prowadzonej polityki bezpieczeństwa i obrony konkretnych państw członkowskich.

Zagrożenia hybrydowe

Przez działania hybrydowe rozumie się kombinację akcji regularnych i nieregularnych (tzn. o różnym natężeniu i zmiennych w czasie), podejmowanych przez siły zbrojne, przestępców, terrorystów, a nawet organizacje polityczne. Zróżnicowany charakter zagrożeń hybrydowych wskazuje na potrzebę weryfikacji zdolności państw do reagowania na niebezpieczeństwa. Wiąże się to przede wszystkim z działaniami rządów, wydajnością systemów obronnych, a także współpracą międzynarodową na rzecz bezpieczeństwa. W tym przypadku kluczowe jest postrzeganie obecnej sytuacji na Ukrainie, na Bałkanach, w Syrii, Libii czy Afryce Centralnej przez pryzmat zarówno wyzwań militarnych, jak i niemilitarnych.

Należy zaznaczyć, że koszty prowadzenia nieregularnych ataków określanych jako działania hybrydowe są zdecydowanie niższe niż wojny tradycyjnej. Ponadto podmiot atakujący nie jest narażony (przynajmniej nie całkowicie) na zdecydowaną reakcję społeczności międzynarodowej. **Konflikt hybrydowy na Ukrainie jest częścią ewolucji, która zachodzi w państwach obszaru poradzieckiego (jak dzieje się to obecnie choćby na Białorusi). Jest to wielowymiarowy kryzys, na który składają się działania podmiotów narodowych i ponadnarodowych, chcących zrealizować swoje interesy polityczne i gospodarcze z użyciem dostępnej puli metod: od najbardziej tradycyjnej metody, czyli wykorzystania sił zbrojnych, aż po tworzenie fake newsów.**

Zacieśnianie współpracy NATO – UE

W związku z tym, że zagrożenia hybrydowe wykorzystują synergii różnorodnych podmiotów i działań, należy brać to pod uwagę w planowaniu mechanizmów obronnych. Aby wszystkie podmioty mogły zmierzać w tym samym kierunku, potrzebne jest wspólne zrozumienie zagrożeń hybrydowych. Na poziomie międzynarodowym walką z nimi zajmuje się personel cywilny i wojskowy NATO oraz instytucje UE. W związku z tym, aby zapewnić współpracę na linii NATO – UE, Komisja Europejska i Europejska Służba Działań Zewnętrznych utworzyły międzyresortową grupę ds. przeciwdziałania zagrożeniom hybrydowym, która spotyka się regularnie w celu utrzymania w instytucjach europejskich procesów związanych z przeciwdziałaniem zagrożeniom hybrydowym. **Priorytetem jest organizowanie regularnych szkoleń i ćwiczeń w zakresie walki z zagrożeniami hybrydowymi.**

Od 2016 roku NATO i Unia Europejska definiują zagrożenia hybrydowe jako jedno z największych wyzwań. **W związku z tym w 2017 roku utworzono Europejskie Centrum Doskonalenia ds. Zwalczania Zagrożeń Hybrydowych (European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats – Hybrid CoE) z siedzibą w Helsinkach, które odgrywa znaczącą rolę w ułatwianiu tej współpracy.** Hybrid CoE koncentruje się na reagowaniu na zagrożenia hybrydowe i wymianie najlepszych praktyk pomiędzy instytucjami Unii Europejskiej i NATO.

Ponadto należy podkreślić stały rozwój polityki bezpieczeństwa i obrony Unii Europejskiej. Ważnym jej elementem było ustanowienie w 2017 roku stałej współpracy strukturalnej (PESCO) w dziedzinie obronności pomiędzy członkami UE. Inicjatywa obejmuje wzmocnioną współpracę zainteresowanych państw na rzecz obrony i bezpieczeństwa, mającą na celu wspólne planowanie, rozwijanie i wzmacnianie zdolności obronnych oraz inwestowanie w nie. **Główne założenie to wypracowanie zdolności o charakterze międzynarodowym podczas realizacji misji UE, NATO i ONZ.** Wraz ze skoordynowanym rocznym przeglądem w zakresie obronności (CARD), Europejskim Funduszem Obronnym (EDF), oraz Komórką Planowania i Prowadzenia Operacji Wojskowych (MPCC) został utworzony kompleksowy pakiet obronny dla UE.

Jednym z ważniejszych celów NATO jest stworzenie stabilnego muru obronnego na wschodniej flance Sojuszu, która jest jednocześnie wschodnią granicą

UE. Jednakże w poszczególnych państwach występują różnice w postrzeganiu zagrożeń. Kraje takie jak Niemcy, Francja i Włochy chcą, aby UE mogła niezależnie reagować na przyszłe kryzysy na południu Europy. Z kolei Polska i kraje bałtyckie doskonale zdają sobie sprawę z możliwego zagrożenia ze Wschodu i popierają główny cel NATO, jakim jest budowanie środków odstraszania na wschodniej granicy UE. Należy zatem przeanalizować te różne podejścia do wdrażania projektów PESCO, a następnie realizować je we współpracy w ramach NATO. Zagrożenia hybrydowe ewoluują i przyjmują różny charakter w zależności od regionu, w związku z tym niezbędne jest stałe dopasowywanie do nich strategii.

Misje międzynarodowe Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego i Unii Europejskiej

W związku z tym, iż powinno się zwalczać zagrożenie u źródła, prowadzone misje międzynarodowe są kluczowe dla utrzymania bezpieczeństwa. Działania Unii Europejskiej i NATO wzajemnie się uzupełniają i umożliwiają weryfikację niebezpieczeństw na wczesnym etapie. Ze względu na zróżnicowany charakter zagrożeń hybrydowych wspólna strategia obu organizacji spaja politykę zagraniczną i umacnia regionalnie budowane sojusze.

Połączenie zdolności wojskowych NATO z potencjałem polityczno-gospodarczym Unii Europejskiej jest projektem, który może znacząco zwiększyć bezpieczeństwo Europy, a także odgrywać znaczącą rolę na Bliskim Wschodzie i w Afryce. Wynika to z różnego charakteru obu organizacji oraz wielonarodowych zobowiązań, którymi są objęci poszczególni ich członkowie. Jak wskazano powyżej, istota zagrożeń hybrydowych wymaga natychmiastowej i zbiorowej reakcji, a taka może zostać podjęta tylko przy wydatnym zaangażowaniu wielu podmiotów. Na szczególną uwagę zasługują międzynarodowe misje wojskowe. **Zarówno Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego, jak i Unia Europejska realizują szereg działań w krajach, gdzie ich obecność jest niezbędna do utrzymania ładu i bezpieczeństwa.** Realizacja międzynarodowej współpracy jest podstawą budowania polityki bezpieczeństwa w wybranych regionach i stanowi element wzmocnienia potencjału obronnego. **Tym samym, uwzględniając dwa rodzaje misji wojskowych – tych realizowanych zarówno przez NATO, jak i UE – możliwe jest symultaniczne**

przeciwdziałanie zagrożeniom. Siły i środki obu organizacji międzynarodowych znacznie się różnią, a przez to mogą być one wykorzystane do wzajemnego uzupełniania potencjału i ostatecznie eliminacji niebezpieczeństw o charakterze hybrydowym. Operacje te mają także ogromne znaczenie informacyjne. Odgrywają kluczową rolę w walce z dezinformacją oraz w weryfikacji wiarygodności pojawiających się w sieci informacji dotyczących faktycznego stanu rzeczy w regionach konfliktów.

Z uwagi na międzynarodowy charakter zagrożeń hybrydowych, w tym terroryzm, istotne jest podkreślenie roli misji cywilnych i wojskowych. Działalność zagraniczna koalicji państw pozwala zwalczać zagrożenia w miejscu ich powstania. Ponadto państwa europejskie są odpowiedzialne za poprawę międzypaństwowego systemu bezpieczeństwa w celu powstrzymania negatywnych skutków wojny hybrydowej, dezinformacji i terroryzmu, które mają miejsce w Europie Wschodniej i na Bałkanach. **Z tego powodu wspólne misje są nieuniknionym elementem dalszej współpracy między NATO a Unią Europejską.**

Misje NATO

Do obecnie prowadzonych misji Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego należy zaliczyć:

- Resolute Support w Afganistanie – ma charakter szkoleniowy, doradczy i pomocowy dla afgańskich sił bezpieczeństwa oraz instytucji. Podstawa prawna Resolute Support Mission opiera się na formalnym zaproszeniu rządu afgańskiego oraz porozumieniu o statusie sił zbrojnych (SOFA) między NATO a Afganistanem, które reguluje obecność wojsk sojuszników.
- Kosowo (KFOR) – obecnie w Kosowie działa około 3500 żołnierzy sił sojuszników NATO. Misja rozpoczęła się jeszcze w czerwcu 1999 roku, ażeby zakończyć trwającą wojnę i powstrzymać katastrofę humanitarną. Po ogłoszeniu przez Kosowo niepodległości w lutym 2008 roku, NATO zgodziło się utrzymać obecność wojsk na podstawie rezolucji nr 1244 Rady Bezpieczeństwa ONZ. Ponadto NATO zdecydowanie popiera Unię Europejską, która utrzymuje dialog między Belgradem a Prisztiną. Normalizacja stosunków między Serbią a Kosowem jest kluczem do rozwiązania impasu politycznego w północnym Kosowie.

- Zabezpieczenie Morza Śródziemnego „Sea Guardian” – jest to misja realizowana na Morzu Śródziemnym w celu utrzymania bezpieczeństwa, przeciwdziałania terroryzmowi, budowania potencjału obronnego w regionie, ochrony swobody żeglugi i infrastruktury krytycznej oraz w celu pomocy w utrzymaniu bezpieczeństwa kooperatywnego z innymi podmiotami w regionie. Operacja Sea Guardian została przekształcona z operacji antyterrorystycznej Active Endeavour podczas szczytu NATO w Warszawie w 2016 roku.
- Misja szkoleniowa w Iraku – została formalnie zainaugurowana na szczycie w Brukseli w lipcu 2018 roku na wniosek irackiego rządu w celu walki z tzw. Państwem Islamskim (ISIS). Jest to misja szkoleniowa, której zadaniem jest zbudowanie potencjału wśród sił irackich i zabezpieczenie regionu przed ponownymi atakami ze strony terrorystów. Szkolenie koncentruje się na takich obszarach jak: przeciwdziałanie wykorzystywaniu improwizowanych urządzeń wybuchowych (IED), planowanie cywilno-wojskowe i medycyna wojskowa. NATO wspiera również proces rozwijania przez irackie siły zbrojne z współpracy militarnej z poszczególnymi członkami organizacji.
- Wsparcie Unii Afrykańskiej – polega na udzielaniu pomocy misji w Somalii (AMISOM) przy wykorzystaniu sił powietrznych i morskich. NATO udziela również wsparcia w budowaniu potencjału bezpieczeństwa i w szkoleniu Afrykańskich Sił Gotowości (African Standby Force, ASF). Unia Afrykańska dąży do posiadania kontynentalnego aparatu bezpieczeństwa na wezwanie, który byłby podobny w swym działaniu do Sił Odpowiedzi NATO (NATO Response Force). Wojska stacjonują w Addis Ababie w Etiopii.
- NATO Air Policing – od czasu nielegalnej interwencji wojskowej Federacji Rosyjskiej na Ukrainie w 2014 roku NATO regularnie wprowadza kolejne środki bezpieczeństwa. Jednym z nich jest wzmocnienie misji NATO w patrolowaniu przestrzeni powietrznej. Są to zadania realizowane w czasie pokoju, które umożliwiają wykrywanie, śledzenie i identyfikowanie wszelkich naruszeń przestrzeni powietrznej oraz reakcję na zagrożenia. Przy wykorzystaniu myśliwców patrolowana jest przestrzeń powietrzna państw sojuszników. Ponadto NATO w celu wzmocnienia efektywności misji rozmieściło dodatkowe samoloty nad Albanią, Czarnogórą i Słowenią, a także w regionie bałtyckim, gdzie sojusznicze myśliwce F-16 lub bombowce B-52 wielokrotnie doświadczały incydentów z rosyjskimi samolotami naruszającymi przestrzeń powietrzną państw członkowskich NATO.

Ponadto można wskazać dodatkowe aktywności NATO. Utrzymywane są dwie formy Wysuniętej Obecności – inicjatywy utworzonej w celu zwalczania zagrożeń, także o charakterze hybrydowym: wzmocniona Wysunięta Obecność (Enhanced Forward Presence – EFP) na Litwie, Łotwie, w Polsce i Estonii oraz dostosowana Wysunięta Obecność (Tailored Forward Presence – TFP) w Bułgarii i Rumunii.

Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego, aby utrzymać wymagany poziom bezpieczeństwa, realizuje misje również w Turcji, Bośni i Hercegowinie, Islandii oraz na Morzu Egejskim.

Misje UE

Misje prowadzone przez Unię Europejską dzielą się na wojskowe oraz cywilne. Duże znaczenie ma jednak ich charakter oraz terytorium realizacji. Z uwagi na wiele punktów zapalnych na świecie, gdzie obecnie trwają konflikty i kryzysy międzynarodowe, obecność przedstawicieli struktur międzynarodowych jest konieczna. Działania są prowadzone w ramach Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony (WPBiO), zapewniając Unii Europejskiej zdolność operacyjną opartą na metodach i środkach cywilnych i wojskowych.

Wśród misji wojskowych należy obecnie wyróżnić:

- EUFOR Althea – polega na wspieraniu i szkoleniu Sił Zbrojnych Bośni i Hercegowiny, przyczynia się do tworzenia bezpiecznego środowiska w tym kraju. Długoterminowym celem politycznym misji jest stworzenie stabilnego i wieloetnicznego państwa, pokojowo współpracującego z sąsiadami na drodze do członkostwa w UE. Misja wspiera także państwo w staraniach o dołączenie do NATO.
- EUTM Mali – jest to wielonarodowa misja wojskowo-szkoleniowa Unii Europejskiej. Głównym celem jest przywrócenie trwałego pokoju w Mali, który ma zasadnicze znaczenie dla długoterminowej stabilności w regionie Sahelu oraz w szerszym znaczeniu dla Afryki oraz Europy. W misji uczestniczy 22 członków UE oraz 6 państwa spoza UE.
- EUTM RCA – misja w Republice Środkowoafrykańskiej jest częścią szerszego zaangażowania Unii Europejskiej (politycznego, gospodarczego, pomocy rozwojowej i w zakresie bezpieczeństwa) w odpowiedzi na kryzys w tym afrykańskim kraju. EUTM RCA będzie dążyć do modernizacji Sił Zbrojnych Afryki Środkowej (FACA) i zapewniać

strategiczne doradztwo ministerstwu obrony i urzędnikom Republiki Środkowoafrykańskiej, a także kształcić przedstawicieli wojska.

- EU Naval Force, czyli operacja Atalanta – Unia Europejska, zaniepokojona skutkami piractwa i rozbojów w rejonie Półwyspu Somalijskiego oraz na Oceanie Indyjskim, uruchomiła flotę morsko-powietrzną w ramach europejskiej wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony. Działania te przyczyniają się do ochrony statków na morzu u wybrzeży Somalii.

- EUTM Somalia – są to działania szkoleniowe i doradcze, których celem jest rozwój stabilności, dobrobytu i bezpieczeństwa w Somalii.

- EUNAVFOR MED „Irinii” – Unia Europejska podjęła wysiłek egzekwowania nałożonego na Libię przez ONZ embarga na broń. Tym samym przyczynia się do procesu pokojowego w tym kraju poprzez prowadzenie operacji wojskowej na Morzu Śródziemnym. Działania są realizowane z wykorzystaniem zasobów lotniczych, satelitarnych i morskich we współpracy państw członkowskich Unii Europejskiej.

Oprócz powyższych, cywilne misje Unii Europejskiej odbywają się również na Ukrainie, w Gruzji, Mołdawii, Kosowie, Iraku, Libii, Mali, Nigrze, Republice Środkowoafrykańskiej, Somalii oraz Palestynie.

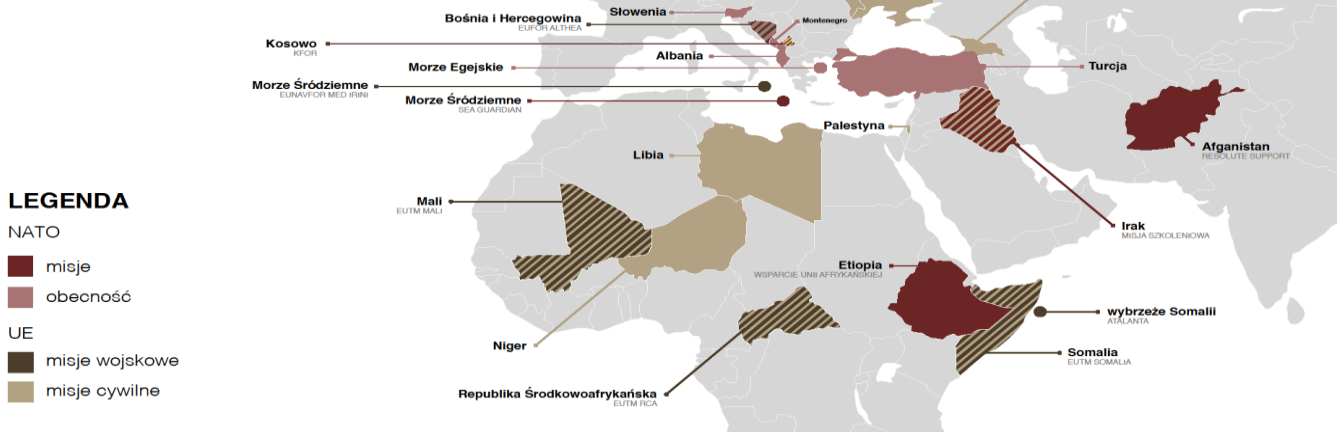
Na uwagę zasługuje jeszcze jeden aspekt: 21 państw jest jednocześnie członkami i Unii Europejskiej, i NATO. Take państwa jak Albania, Kanada, Islandia, Czarnogóra, Norwegia, Turcja i Stany Zjednoczone są członkami NATO, ale nie należą UE. Z drugiej strony, takie kraje jak Austria, Cypr, Finlandia, Irlandia, Malta i Szwecja są członkami UE, ale nie przynależą do Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego. W związku z tym wykorzystanie potencjału państw niezrzeszonych w jednej z dwóch organizacji jest ważne w procesie planowania międzynarodowych operacji. Symultaniczna i stała kooperacja mająca na celu wzmacnianie bezpieczeństwa, potencjału obronnego oraz zdolności bojowej jest możliwa przy zaangażowaniu wszystkich państw. Właściwe nadzorowanie zaangażowania poszczególnych państw we wspólną politykę bezpieczeństwa „NATO + EU” byłoby bardzo skuteczne w obliczu występujących zagrożeń hybrydowych. Tym samym konsolidacja działań obu organizacji wytworzyłaby skuteczną obronę o charakterze globalnym.

Oprócz tego wykorzystywanie narzędzi pomocniczych (takich jak Program Rozszerzonych Możliwości Sojuszu, do którego należą Ukraina, Szwecja, Finlandia, Gruzja, Jordania oraz Australia) umożliwia zacieśnianie współpracy w NATO już teraz. Jest to szczególnie ważne wobec działalności Federacji Rosyjskiej względem Ukrainy i Gruzji, co już w bieżącej chwili pozwala na monitorowanie zagrożeń i udzielanie właściwego wsparcia tym państwom.

Z perspektywy funkcjonowania Unii Europejskiej na uwagę zasługuje wymiar wschodni polityki określony w programie Partnerstwa Wschodniego. Inicjatywa zainaugurowana w 2009 roku (konceptję zaproponowała Polska przy wsparciu Szwecji) zakłada wzmocnienie więzi z Armenią, Azerbejdżanem, Białorusią, Mołdawią, Gruzją i Ukrainą. Głównym celem Partnerstwa jest zacieśnianie wielostronnej współpracy na poziomie politycznym oraz gospodarczym.

Mając na uwadze dość szeroki wachlarz działań NATO oraz Unii Europejskiej – zarówno współpracę wewnątrz organizacji, jak w ramach inicjatyw zrzeszających inne państwa – **powstaje wszechstronna i wielopłaszczyznowa struktura umożliwiająca reagowanie w wielofazowy sposób na zagrożenia bezpieczeństwa.** Udoskonalanie dotychczas powstałych schematów, zarówno o charakterze militarnym, politycznym, ekonomicznym, jak i społecznym, pozwala na skuteczną interwencję i tworzy tak niezbędny współcześnie aparat o profilu geopolitycznym. W swej istocie taka współpraca w pełni odpowiada na pojawiające się wyzwania o charakterze zagrożeń hybrydowych.

Misje NATO i UE

Jak widać na mapie, misje Unii Europejskiej i NATO przecinają się w najbardziej niebezpiecznych obszarach. **Pokazuje to, że obie organizacje dysponują środkami do prowadzenia misji, ale żadna z nich nie jest w stanie objąć wszystkich regionów, które mogą być podatne na zagrożenia hybrydowe.** Ponadto większość celów statutowych dwóch instytucji jest taka sama, co powinno być kluczem do zacieśnienia współpracy w przyszłości.

Terroryci są obecnie jednym z największych zagrożeń, na które należy zwrócić uwagę spośród wszystkich zagrożeń hybrydowych. Działają jednocześnie w wielu krajach, stosując śmiertelne metody przeciwko państwom członkowskim Unii Europejskiej i NATO. Niezbędne jest podkreślenie zakresu działalności terrorystycznej, a także wskazanie, w jakich obszarach organizacje międzynarodowe powinny skoncentrować się na współpracy bilateralnej, aby zminimalizować ryzyko kolejnego ataku.

Misje NATO i UE

LEGENDA

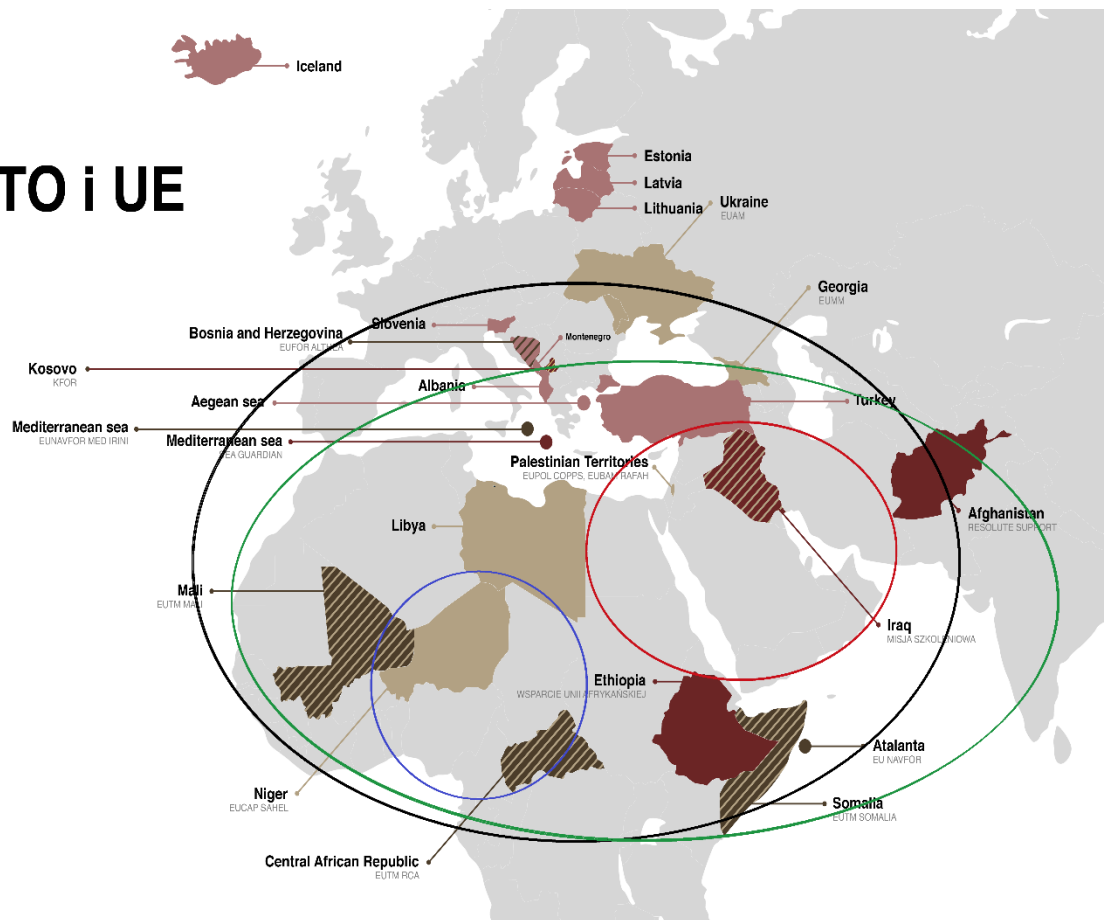
NATO

- misje
- obecność

UE

- misje wojskowe
- misje cywilne

- ISIS
- Boko Haram
- Al-Qaeda
- Hamas

Należy wziąć pod uwagę, że organizacje terrorystyczne postrzegane są również jako „aktorzy hybrydowi”, którzy są w stanie osiągnąć sukcesy o charakterze militarnym, co m.in. udowodniły znaczną ekspansję terytorialną w Syrii i Iraku. Ponadto aktywna obecność terrorystów na portalach społecznościowych w celach propagandowych i dezinformacyjnych również stanowi ważny element działalności hybrydowej.

W odniesieniu do organizacji terrorystycznych, kwalifikacja zagrożeń hybrydowych staje się więc znakiem rozpoznawczym grup bojowych, które prowadzą nieregularną działalność, ale posiadają pewne istotne zdolności, uważane za zaawansowane, a które wcześniej wydawały się znakiem rozpoznawczym regularnych strategii państw. Ponadto większość podmiotów niepaństwowych (organizacji terrorystycznych) nie ma narzędzi do prowadzenia regularnych działań wojennych, ale jednocześnie mogą być sponsorowani i uczestniczyć w pośredniej strategii niektórych państw.

Inni aktorzy w konflikcie

Powinno się zwrócić uwagę także na inne państwa podejmujące działania, które bez obaw można nazwać hybrydowymi. Stany Zjednoczone Ameryki mogą być odbiciem lustrzanym Federacji Rosyjskiej, jeśli weźmie się pod uwagę globalne zaangażowanie w prawie każdym regionie napięć i konfliktów zbrojnych. **Metody stosowane przez Amerykanów mają zazwyczaj charakter misji wojskowych, ale również wykorzystują media, cyberprzestrzeń, współpracę z cywilami, ażeby przekonywać społeczność międzynarodową do słuszności swoich działań.** Często tłumaczą swoją zwiększoną aktywność w różnych regionach świata potrzebą zwalczania terroryzmu. Należy podkreślić, że nie każde działania USA mogą zostać logicznie wytłumaczone oraz nie wszystkie z nich były realizowane faktycznie dla wzmocnienia/zapewnienia pokoju. Często perspektywa, w której miało dojść do stabilizacji, bywała złudna – np. w Afganistanie. W związku z tym wiele z działań USA może być postrzegane przez państwa, które nie są w NATO, jako zdywersyfikowana forma uzyskiwania wpływów, czyli hybrydowe podejmowane działań na wielu frontach. Jest wiele różnych czynników wpływających na konflikty międzynarodowe. Często nieporozumienia rodzą się, kiedy jakieś państwo rozbudowuje swoją sferę wpływów.

Tym samym trudno ocenić, czy faktycznym agresorem jest Waszyngton, a może Moskwa, Teheran lub Pekin, które mają podstawy, aby zareagować.

W związku z powyższym wydaje się, że należy wziąć pod uwagę postrzeganie środowiska bezpieczeństwa i występujących zagrożeń hybrydowych również z innej perspektywy. Jest to niezbędne, ażeby zrozumieć przyczyny i powody podejmowania określonych aktywności przez innych aktorów, m.in. Rosję, Iran, Chiny, Indie, Pakistan, Egipt, Algierię czy Palestynę. Umożliwi to zrozumienie przesłanek jakimi kierują się światowi przywódcy, a tym samym zwiększy wiedzę państw członkowskich NATO i UE odnośnie do ich możliwych przyszłych działań. Taka weryfikacja będzie cennym doświadczeniem i da silne podstawy do wzmocnienia własnych systemów zwalczania zagrożeń hybrydowych. **Zrozumienie wszystkich stron konfliktu oraz uzyskanie informacji o stosowanych przez nich działaniach jest kluczowe w budowaniu własnego potencjału bezpieczeństwa.**

Rekomendacje

Od czasu aneksji Krymu przez Rosję w 2014 roku podjęto wiele inicjatyw, aby wzmocnić odporność UE i NATO na zagrożenia hybrydowe. Należy docenić te wysiłki i utrzymać ich tempo i intensywność. **Jednak ze względu na stale zmieniający się charakter zagrożeń hybrydowych konieczne jest nieprzerwane zachowywanie czujności. Potrzebne jest strategiczne podejście do przeciwdziałania zagrożeniom hybrydowym, które obejmie nie tylko struktury międzynarodowe, ale także narodowe, a w tym całe społeczeństwa, które są głównymi ofiarami zamachowców.** Tylko wielopoziomowa polityka bezpieczeństwa umożliwi skuteczną realizację celów w dynamicznym środowisku geopolityki. Zarówno UE, jak i NATO, mają instrumenty do skutecznego reagowania. Kluczowe jest jednak, aby nie tylko eliminować pojawiające się zagrożenia, ale podejmować również globalne inicjatywy, aby im zapobiegać. W takim zakresie należy w pierwszej kolejności skoncentrować się na wyzwaniach w Europie Środkowo-Wschodniej, na Morzu Śródziemnym oraz na Bliskim Wschodzie. Jednakże, aby były one prowadzone skutecznie, niezbędne jest zaangażowanie każdego z państw członkowskich. Jeśli zabraknie stałej i niezachwianej współpracy, obecne wysiłki międzynarodowych struktur mogą okazać się daremne.

Nadal istnieje kilka przeszkód, które stoją na drodze do lepszej współpracy UE i NATO. Jedną z nich są strukturalne trudności w delegowaniu zadań poszczególnym podmiotom w poszczególnych krajach – proces taki często bywa niezwykle czasochłonny. Kolejny problem to raczej powolna wymiana informacji między UE a NATO, która prowadzi do nieefektywnych i opóźnionych reakcji. Brakuje również ujednoliconej strategii zwalczania zagrożeń hybrydowych w różnych regionach. Zagrożenia te są różnie postrzegane przez państwa członkowskie obu organizacji, a także przez kraje współpracujące. **Jednakże, Unia Europejska i NATO pokazały, że istnieje silna wzajemna wola wzmocnienia bezpieczeństwa na obszarze euroatlantyckim i wspólnego zwalczania zagrożeń hybrydowych.** Instytucjonalizacja i współzależność mogą nie prowadzić automatycznie do integracji, ale to współpraca potrzebuje czasu, aby nabrać kształtu.

Najważniejsze źródła:

A. Hagelstam, *Cooperating to counter hybrid threats*, NATO Review, 23.11.2018, <https://www.nato.int/docu/review/articles/2018/11/23/cooperating-to-counter-hybrid-threats/index.html>, dostęp: 29.08.2020.

Centre for Global Studies “Strategy XXI”, *Ukraine – EU – NATO Cooperation for Countering Hybrid Threats in the Cyber Sphere*, Kyiv 2019, s. 4–13, 27.

Council of the European Union, *Complementary efforts to enhance resilience and counter hybrid threats- Council Conclusions*, Brussels, 10 December 2019, 14972/19.

D. Fiott, R. Parkes, *Protecting Europe – the EU’s response to hybrid threats*, European Union Institute for Security Studies, Chaillot paper/151, April 2019, p. 11–29.

E. Bajarūnas, V. Keršanskas, *Hybrid Threats: Analysis of Content, Challenges Posed and Measures to Overcome*, „Lithuanian Annual Strategic Review” 2017-2018, nr 16, s. 123–131.

EU – NATO cooperation, EU Defence, June 2020, s. 1–3, https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eu_nato_factsheet_june-2020_3.pdf, dostęp: 29.08.2020.

G. Hunter, *The Mediterranean an Dialogue –A Transatlantic Approach*, Arbeitspapiere zur Internationalen Politikund Außenpolitik, AIPA 2/2005, s. 2-19.

G. Lasconjarias, J. A. Larsen, *NATO’s Response to Hybrid Threats*, Rome 2015. *Hybrid Threats in EaP Countries: Building a Common Response*, ed. K. Gogolashvili, Tbilisi, Chisinau, Kyiv, Erevan, Brussels 2019, s. 36–39.

I. A. Cîrdei, *Countering the Hybrid Threats*, Military Art and Science, 2016, s. 113.

I. Lesser, C. Brandsma, L. Basagni, B. Lété, *The Future of NATO’s Mediterranean Dialogue – perspectives on security, strategy and partnership*, The German Marshall Fund of the United States, June 2018, s. 2-34.

I. Ploom, Z. Sliwa, Viljar Veebel, *The NATO “Defender 2020” exercise in the Baltic States: Will measured escalation lead to credible deterrence or provoke an escalation?*, Comparative Strategy 2020, VOL. 39, NO. 4, s. 368–384.

J. Gotkowska, *Czym jest PESCO – miraż europejskiej polityki bezpieczeństwa*, „Punkt Widzenia”, 2018, nr 69.

J. Richterová, *NATO & Hybrid Threats*, „Prague Student Summit“, 2016, nr XXI, s. 6–19.

J. Walkowicz, G. Kuczyński, *Rosyjska geopolityka cz. 1: Morze Czarne*, <https://warsawinstitute.review/pl/podcasty/003-rosyjska-geopolityka-cz-1-morze-czarne/>, dostęp: 29.08.2020.

Ministry of National Defence, *NATO missions and operations*, <https://www.gov.pl/web/national-defence/nato-missions-operations>, dostęp: 27.08.2020.

N. Helwig, *New Tasks for EU-NATO Cooperation*, „SWP Comment” 2018, nr 4, s. 1-4.
North Atlantic Treaty Organization, *NATO on the map*, <https://www.nato.int/nato-on-the-map/#lat=39.117723388627184&lon=6.377894848509222&zoom=1&layer-4&infoBox=510>, dostęp: 28.08.2020.

North Atlantic Treaty Organization, *Operations and missions: past and present*, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52060.htm, dostęp: 27.08.2020.

P. Pawlak, *Countering hybrid threats: EU-NATO cooperation*, Briefing, March 2017, European Parliamentary Research Service, European Parliament.

P. Szymański, *Towards greater resilience: NATO and the EU on hybrid threats*, „OSW Commentary”, 24.04.2020, nr 328.

S. Kwasi, J. Cilliers, Z. Donnenfeld, L. Welborn, I. Maïga, *Prospects for the G5 Sahel countries to 2040*, Institute for Security Studies, West Africa Report 25, November 2019, s. 2-13.

T. Kubaczyk, *Wojna hybrydowa – (czy) nowy typ konfliktu zbrojnego we współczesnym świecie*, [w:] *Konflikt hybrydowy na Ukrainie. Aspekty teoretyczne i praktyczne*, red. B. Pacek, J. A. Grochocka, Piotrków Trybunalski 2017, s. 24.

The EU and NATO – The essential partners, ed. G. Lindstrom, T. Tardy, Paris 2019, s. 5–20, 37–51, 63–72.

O AUTORZE

Aleksander Ksawery Olech. Dyrektor Programu Bezpieczeństwa Europejskiego w Instytucie Nowej Europy. Specjalista z zakresu bezpieczeństwa i relacji międzynarodowych. Doktorant nauk o bezpieczeństwie na Akademii Sztuki Wojennej. Doświadczenie badawcze zdobywał m.in. na Université Jean Moulin III w Lyonie, Instytucie Stosunków Międzynarodowych w Pradze oraz Instytucie Wspierania Pokoju i Zarządzania Konfliktami w Wiedniu. Stypendysta OSCE & UNODA Peace and Security oraz Fundacji im. Kazimierza Pułaskiego. Jego główne zainteresowania badawcze to terroryzm, międzynarodowa współpraca na rzecz bezpieczeństwa w Europie Wschodniej oraz rola NATO i UE w środowisku zagrożeń hybrydowych.

Sfinansowano przez Narodowy
Instytut Wolności - Centrum Rozwoju
Społeczeństwa Obywatelskiego ze
środków Programu Rozwoju
Organizacji Obywatelskich na lata
2018 – 2030

JEŻELI DOCENIASZ NASZĄ PRACĘ, DOŁĄCZ DO GRONA NASZYCH DARCZYŃCÓW!

Z otrzymanych funduszy sfinansujemy powstanie kolejnych publikacji.

Możliwość wsparcia to bezpośrednia wpłata na konto Instytutu Nowej Europy: 95 2530 0008
2090 1053 7214 0001 tytułem: „darowizna na cele statutowe”.